

4 strategická směřování české hospodářské politiky

Shrnutí

Cílem tohoto dokumentu je otevřít diskusi o tom, jakou strategii má Česká republika zvolit (tj. jak alokovat stávající zdroje v hospodářství a politice), aby v nejbližších deseti letech vzrostla výkonnost jejího hospodářství. Tento dokument bude východiskem pro rozhovory u kulatých stolů se všemi představiteli veřejného a soukromého sektoru, kteří se podílí na tvorbě politik a projeví zájem společně hledat konsenzus o hospodářském směřování této země. Jedná se tudíž o pracovní dokument, který bude upravován v průběhu diskusí.

Od roku 2005 hrubý domácí produkt České republiky vzrostl o 46 %. ČR zakotvila ve středním pásmu ekonomik Evropské unie a odpoutala se od ostatních „rozvíjejících se“ zemí regionu. Aby si tuto výkonnost udržela nebo ji zlepšila, je potřeba vytyčit novou strategickou hospodářskou politiku, která bude rozvíjet stávající zdroje konkurenceschopnosti, a zároveň reformovat méně konkurenceschopné segmenty.

Navrhujeme čtyři strategické směry:

- 1) Využít stávající výrobní základnu a vybrat několik exportních artiklů s přidanou hodnotou (tedy nikoliv odvětví, ale konkrétní produkty). Tyto produkty již musí mít významný podíl na trhu nebo prodejnost v pěti rozvinutých ekonomikách, musí mít významný počet existujících nebo potenciálních dodavatelů komponentů s vysokou přidanou hodnotou a navíc, k tomu, aby si tyto produkty udržely konkurenční výhodu, je zapotřebí extenzivní výzkum a vývoj. Cílem je vybudovat kolem takových produktů klastry, a to vytvořením sady hospodářských politik, které pomohou ve vývoji nové generace těchto produktů. **(Strategické aktivum: Výrobní kapacita)**
- 2) Využít kapacitu koridoru Brno-Praha-Ostrava vytvářet pracovní místa a podniky. Koordinovat plány pro rozvoj měst s národními strategiemi tak, aby z tohoto trojúhelníku vznikla přední „manufaktura“ úspěšných podnikových start-upů v rámci regionu střední a východní Evropy. Politiky v této oblasti by měly mít za cíl vysokou kvalitu vysokých škol, proměnu výše uvedených měst v magnety pro talenty a kapitál ze zahraničí a propojení těchto měst jak fyzicky, tak komunikačně technologicky. **(Strategické aktivum: Praha-kvalita života, Brno-základna pro průmysl a informační technologie, technické vysoké školy, Letiště Praha, výzkumná centra/superpočítač, dopravní komunikační infrastruktura)**
- 3) Použít (značně vysoký) objem vládních výdajů na zdravotnictví k vytvoření exportního průmyslu zdravotnických produktů. Rostoucí průměrná délka života a stárnoucí populace povede k tomu, že vlády na celém světě budou muset neustále navyšovat výdaje a podporovat inovativní řešení. Česká republika by se měla pokusit zachytit některé z těchto tržních příležitostí, proniknout na tyto trhy tím, že si stanoví ambiciózní cíle (jako kupříkladu současný plán zvýšit počet let dožitých ve zdraví o dva roky), vybuduje e-commerce systém, který bude schopný měřit dopad politik na tento cíl a transformuje systém veřejných zakázek tak, aby vyžadoval hledání inovativních řešení. **(Strategické aktivum: Vládní výdaje)**
- 4) Proměnit vládu v konkurenční výhodu. Ve srovnání s ostatními zeměmi Česká republika mnohem více spoléhá na vládní výdaje jako na zdroj tvorby HDP. Vládní výdaje v ČR proto musí vytvořit mnohem vyšší hodnotu než v jiných zemích. Systém zadávání a realizace veřejných zakázek, který se zaměří na stanovení jasných cílů politik, bude vyžadovat inovativní řešení v rámci konkurence nabídek, a zvýší odpovědnost volených představitelů za dosažení stanovených cílů, povede k růstu vytvořené hodnoty v téměř každé oblasti vládní politiky. **(Strategické aktivum: Vláda)**

Vytyčení strategického směřování pro českou hospodářskou politiku

Od roku 2005 v ČR vzrostl hrubý domácí produkt na obyvatele o 45 %. V tom samém období se Česká republika v indikátoru HDP na obyvatele v žebříčku zemí Evropské unie posunula o dvě místa - z 18. na 16. místo. Výše uvedené ukazuje, jak těžké je konkurovat v dnešní moderní globální ekonomice i v rámci EU. Abychom byli úspěšní, potřebujeme dynamické podniky, kreativní vysoké školy a sofistikované vládní politiky. Samostatně nás každý z uvedených faktorů posune k větší prosperitě. K maximalizaci našeho potenciálu však potřebujeme, aby se všechny tyto faktory současně zaměřily na jeden společný cíl. Žádná entita nebo jednotlivec nedokáže takový cíl nastavit individuálně a tak, aby přečkal volební cyklus a změny v managementu. Vytyčení takového cíle musí vyplynout z konstelace rozhovorů a dohod mezi představiteli veřejného a soukromého sektoru, kteří se podílejí na tvorbě politik.

V tomto dopise představujeme naše názory na strategické směřování české ekonomiky, a zároveň touto formou žádáme o uspořádání kulatého stolu, u kterého bychom je s Vámi a Vašimi spolupracovníky mohli prodiskutovat. Doufáme, že se nám podaří najít jistou formu konsenzu ohledně cest k růstu prosperity v ČR. Myšlenky obsažené v tomto dokumentu jsou koncentrovanou podstatou našich diskusí s podniky, vysokými školami a představiteli vlády a jsme si vědomi, že neobsahují všechny možnosti řešení nebo možná ani nejlepší řešení. Naše návrhy jsou zamýšleny jako počáteční bod debaty, nikoliv jako závěr.

Stanovení obecného cíle

Postavení ve světových žebříčcích se veřejnosti častokrát předkládají jako standard pro srovnávání zemí. Přesto je konkurenceschopnost jenom prostředkem, nikoliv cílem. Ekonomickým cílem každé země by měla být prosperita. Když tedy uvažujeme, které politiky bychom měli zreformovat nebo nově vytvořit, měli bychom si nejdřív položit otázku: Které politiky nejvíce přispějí k udržitelnému růstu HDP na obyvatele (což je zástupný ukazatel pro národní prosperitu) a čistého příjmu (zástupný ukazatel pro prosperitu jednotlivce)?

VÝKONNOST ČESKÉ EKONOMIKY	2005	2010	2014
HDP NA OBYVATELE (PPS)	18,600	20,600	22,900
ČISTÝ PŘÍJEM (EURO)	2,927	4,897	4,807

Co kdyby se v následujících deseti letech HDP na obyvatele mohlo zvýšit o 60 %? Takový nárůst by nás posunul na 9. místo v rámci Evropské unie. Jinými slovy bychom se měli snažit dostat se do desítky nejúspěšnějších ekonomik Evropy. Pokud by se nám to podařilo, čistý příjem by se zdvojnásobil. Tento cíl by mohl být přijatelný pro všechny lidi bez ohledu na politickou příslušnost, a také přínosný pro všechny skupiny občanů bez ohledu na jejich socio-ekonomický status.

Nebude jednoduché dosáhnout takového růstu. Působivý úspěch, který je výsledkem kombinace efektu investičních pobídek a privatizace bank, se s velkou pravděpodobností vyčerpá. Investiční pobídky přitáhly bezprecedentní objem přímých zahraničních investic. Ty pomohly nahradit pracovní místa, která zmizela v důsledku restrukturalizace domácího průmyslu, a také vytvořily stabilního, spolehlivého zákazníka pro stovky domácích malých a středně velkých podniků. Díky privatizaci bank došlo ke komerčně solidní alokaci kapitálu. Mnohé malé a střední podniky mohly rozšířit produkci takovým způsobem, že byly schopné uspokojit poptávku nejenom na lokálních, ale také na exportních trzích. Tyto

dvě politiky vybudovaly záviděníhodnou základnu, o kterou se lze opřít v další fázi tvorby hospodářské politiky.

Země EU dle hospodářské výkonnosti			
elitní pásmo	Lucembursko	73,500	+20%
	Irsko	36,800	+17%
	Nizozemsko	36,000	+47%
	Rakousko	34,900	+20%
	Švédsko	34,100	+1%
	Německo	34,000	+23%
	Dánsko	33,900	+19%
	Belgie	32,400	+47%
	Finsko	30,200	+13%
	Velká Británie	30,000	+16%
střední pásmo	Francie	29,400	+26%
	Itálie	26,400	-8%
	Španělsko	25,100	+29%
	Cyprus	23,200	+9%
	Malta	23,200	+7%
	Česká republika	22,900	+46%
	Slovinsko	22,600	+64%
	Portugalsko	21,400	+31%
	Slovensko	20,900	+23%
	Estonsko	20,300	+15%
	Litva	20,200	+59%
zbytek	Řecko	19,600	+16%
	Maďarsko	18,700	+83%
	Polsko	18,500	+51%
	Lotyšsko	17,200	+13%
	Chorvatsko	16,100	+8%
	Rumunsko	14,600	+19%
	Bulharsko	12,500	+3%

Co je může nahradit? Odpověď nenajdeme v kopírování politik ostatních zemí střední Evropy. Česká republika se odpojila od ostatních bývalých sovětských trhů a vydala se směrem vzhůru k pásmu nejvíce prosperujících zemí Evropy. Už se nesrovnáváme se Slovenskem a Polskem, ale s Rakouskem, Finskem a Německem. Politiky, které potřebujeme, abychom byli konkurenceschopní na této úrovni, musí mít specifitější cíl a vyžadují větší míru propojení s oblastmi, jakými jsou vzdělávání, zdraví, kultura a imigrace. Lepší než hádat, vymýšlet a zkoušet překonat politiky v ostatních zemích je soustředit se na rozvoj základních aktiv ekonomiky, kterými jsou lidé, podniky a patentované technologie. Tato aktiva je potřeba rozvíjet takovým způsobem, který povede k hospodářskému růstu v krátkém období a který vytvoří smyčku pozitivní odezvy a šanci pro udržitelnou, dlouhodobou prosperitu.

Po dobu několika let jsme s lídry byznysu, ekonomickými experty a tvůrci politik konzultovali otázku, jakými politikami lze docílit co nejvyšší prosperity pro obyvatele ČR.

Následuje krátký popis těchto politik v pořadí podle jednotlivých strategických směrů. Uvědomujeme si, že naše návrhy nejsou jediným možným řešením a jiné politiky by možná vedly k větší prosperitě a za kratší období. Doufáme však, že námi navržená řešení mohou být startovacím bodem pro další diskusi s Vámi o tom, jaké kroky můžeme podniknout, aby nadcházející období bylo pro českou ekonomiku stejně úspěšné jako to, které končí.

Úspěch hospodářské strategie závisí na efektivním rozmístění současných aktiv s cílem vytvořit více schopností, možností a větší prosperitu. Začali jsme tím, že jsme identifikovali aktiva, která pro Českou republiku již dnes představují klíčovou konkurenční výhodu nebo nevýhodu a navrhli politiky, které výhodu posílí a nevýhodu zkorigují. V rámci této studie jsme zjistili dvě silné konkurenční výhody (výroba, koridor Praha-Brno-Ostrava) a dva v současnosti nedostatečně rozvinuté faktory (zdravotnictví jako generátor exportu, dobré/efektivní vládnutí). Tyto čtyři oblasti, jak věříme, se budou nejvíce podílet na krátkodobém i dlouhodobém hospodářském růstu, a to v případě jakéhokoliv strategického směřování.

Centrum výroby s vysokou přidanou hodnotou. Česká republika je jedním z evropských center výroby. Aby její výrobní základna mohla přispět k růstu prosperity, potřebuje se nyní Česká republika posunout od kvantitativní výroby ke kvalitativní výrobě, a to koncentrací hodnoty výroby. Naše expertíza by se měla posunout od finální kompletizace produktů k prvotnímu nápadu, vývoji a výrobě nejsložitějších komponent.

Náš návrh zní: vytvořme soubor různorodých politik, které umožní současným výrobcům exportních produktů s vysokou přidanou hodnotou vyvinout další generaci produktů. Místo tvorby obecných politik by vláda mohla spustit pilotní projekt pro skupinu až deseti výrobců-exportérů. Tito výrobci by museli splnit následující kritéria: 1) mít existující minimálně desetiprocentní podíl na trhu pro daný výrobek v pěti vysoce rozvinutých zemích, 2) mít potenciál vytvářet průmyslový klastr díky komponentům vyráběným dodavateli a 3) vlastnit a uplatňovat nebo být ochoten integrovat produktový výzkum a vývoj v České republice. Cílem tohoto pilotního projektu by nemělo být pouze vytváření průmyslových klastrů propojených s produkty. Projekt by měl zároveň sloužit pro otestování nových průmyslových politik, které by později mohly být aplikovány ve větší míře.

Navrhovaný cíl: V následujících deseti letech v ČR zvýšit přidanou hodnotu na 1 Kč exportu z 55 % na 65 %.

Související politiky:

1. **Vzdělávání.** Zavést určité profesní certifikace do učebních osnov na technických vysokých školách.
2. **Pobídky v oblasti školení.** Dotace na školení nebo daňové úlevy na proškolení existující pracovní síly by mohly rozprodit inovace ve výrobě, a to zejména v případech, kdy se vylepšuje nebo rozšiřuje výrobní linka.
3. **Výzkum.** Určitá část veřejných zdrojů určených pro výzkum by mohla být alokována v následujících pěti letech do základního a aplikovaného výzkumu spojeného s vývojem nové generace produktu. Prioritou takových výdajů by měl být základní výzkum materiálů a vědecké znalosti, které budou mít širší využití než jenom pro vybraný produkt. Takový výzkum možná bude vyžadovat spolupráci s významnými vědci, kteří budou výzkum provádět, a zároveň učit studenty.
4. **Investice.** Bude-li to nezbytné, vláda by měla zvážit investice do veřejné infrastruktury, která ze současného fyzického umístění výroby daného produktu učiní významnou konkurenční výhodu.

Kreativní trojúhelník Praha-Brno-Ostrava. V České republice vznikla řada národních ekonomických strategií a plánů rozvoje měst. Do dnešního dne tyto dvě skupiny strategií nebyly propojeny. Jelikož města jsou obvykle zdroji hospodářské inovace a růstu, nový hospodářský plán by měl být koordinován také se strategickými plány pro města a regiony. Praha a Brno jsou pro byznys a talentované mladé lidi zajímavé do takové míry, že by se mohly stát jedním z nejatraktivnějších regionů světa pro kreativní podniky.

Navrhovaný cíl: Zdvojnásobit počet úspěšných start-upů v Praze, Brně a Ostravě, které budou mít více než 20 zaměstnanců a obrat mimo ČR přesahující EUR 5 mil.

- 1) **Daně.** Změnit daňovou politiku způsobem, který bude podporovat andělské investice.
- 2) **Práce.** Změnit imigrační politiku tak, aby dlouhodobě přitahovala vzdělané občany ze zemí mimo EU.
- 3) **Vzdělávání.** Změnit vzdělávací politiku tak, aby přilákala více zahraničních profesorů a studentů.
- 4) **Vzdělávání.** Zavést programování softwaru do primárního a sekundárního vzdělávání.
- 5) **Cestovní ruch.** V následujících deseti letech zvýšit počet příjezdů do Prahy jako do konečné destinace o 7 % ročně.
- 6) **Kultura.** Změnit kulturní politiku tak, aby se Praha a Brno staly žádanou destinací pro mladé talentované lidi.
- 7) **Infrastruktura.** Investovat do dopravní a ostatní infrastruktury způsobem, který povede k intenzivnější výměně mezi Prahou a Brnem.
- 8) **Infrastruktura.** Zvýšit dostupnost širokopásmového internetu v regionech a oblastech mezi Prahou, Brnem a Ostravou kombinací veřejných investic a pobídek pro soukromé investice.
Cíl: 100 mpb v 85 % domácností do roku 2025.
- 9) **Infrastruktura.** Modernizovat Kongresové centrum Praha tak, aby nabízelo nejvyšší standard služeb včetně naplnění ekologických požadavků organizátorů, které se objevují v rostoucí míře. Zároveň zajistit dlouhodobé financování pro Prague Convention Bureau, pražskou asociaci profesionálů v kongresovém průmyslu.

Zdravotnictví jako exportní průmysl. Poptávka po zdravotnických službách, obzvláště v rámci péče o starší občany, bude mít v následujících třiceti letech rostoucí tendenci. Vyžadováním inovací v rámci řešení vlastních potřeb ve zdravotnictví vláda může tento sektor proměnit z černé díry veřejných financí v klíčový faktor hospodářského růstu země.

Navrhovaný cíl: V průběhu následujících deseti let zdvojnásobit hodnotu exportu v sektoru zdravotnictví.

Související politiky:

- 1) **Výzkum.** Změnit výzkumnou politiku tak, aby podporovala vývoj zdravotnických produktů vhodných pro export.
- 2) **Zdravotnictví.** Stanovit jasné cíle pro poskytování zdravotnických služeb (kupříkladu zvýšit počet let dožitých ve zdraví o dva roky v následujících deseti letech) a vytvořit pobídky pro poskytovatele, aby tyto cíle byly dosaženy. Bude potřeba vytvořit integrovaný e-health systém pro monitorování výsledků této politiky.
- 3) **Veřejné zakázky.** Změnit politiku veřejných zakázek tak, aby podnítila inovace v poskytování zdravotní péče.

Vláda jako konkurenční výhoda. Zásadní část zdrojů hospodářství shromáždí a přerozdělí stát. Česká republika má v rámci Evropské unie jeden z nejvyšších podílů vládní spotřeby ke spotřebě domácností. V případě redistribuce není tak důležité, jak velké jsou výdaje vlády, ale jak efektivně jsou tyto prostředky vynaloženy. Aby ekonomika ze své vlády profitovala, rozhodnutí veřejného sektoru týkající se investic a veřejných zakázek musí mít stejně velkou nebo větší návratnost než investice a zakázky v soukromém sektoru. Pokud je návratnost ve veřejném sektoru nižší, vláda se pro ekonomiku stává brzdou a čím více utrácí, tím horší jsou dopady na prosperitu země. Toto tvrzení je obzvláště pravdivé pro ekonomiky, kde základním aktivem jsou lidé, nikoliv přírodní zdroje. **Navrhovaný cíl:** Zreformovat rozhodovací procesy vlády tak, aby byl větší důraz kladen na řádné plánování, stanovení cílů, odpovědnost těch, kdo činí rozhodnutí a zveřejňování rozhodnutí a výsledků.

Související politiky:

- 1) **Veřejné zakázky.** V procesu zadávání a realizace veřejných zakázek by měl být kladen důraz na řádné plánování, zveřejňování rozhodnutí a výsledků, odpovědnost volených představitelů za

výkonnost nakoupeného zboží a služeb. To zahrnuje stanovení požadavků na zveřejňování týkající se podlimitních zakázek s dohledem stanoveným v rámci zákona o veřejných zakázkách.

- 2) **Financování politických stran.** V rámci reformy financování politických stran by měl vzniknout bezpečně financovaný a nezávislý dohledový orgán, který by disponoval možností udělovat sankce včetně odnětí možnosti financovat politické strany z veřejných zdrojů. Měly by být stanoveny limity pro dary jednotlivců a podniků a dary od volených nebo jmenovaných představitelů by měly být zakázány. Zároveň by podniky měly podpořit veřejnou kampaň, která by veřejnosti připomněla, že demokracie něco stojí a že cenou, kterou za ni platíme, je soukromé financování politických stran.
- 3) **Veřejná správa.** Reforma veřejné správy by měla být rozšířena do oblasti odměňování. Jelikož vládní spotřeba se na tvorbě HDP podílí do větší míry než je průměr, veřejní činitelé by měli dostat vyšší vzdělání, měli by mít platy, které by konkurovaly platům v soukromém sektoru, a měli by nést větší odpovědnost, a zároveň dostat větší odměnu za výkon, který má přínos pro ekonomiku a společnost.
- 4) **Efektivita v oblasti daní.** Vytvořit dlouhodobý rámec pro dosahování maximální úrovně výnosu při nejnižších možných sazbách. Tento přístup by se měl zaměřit na následující: 1) rostoucí ochotu platit daně založenou na rostoucí důvěře veřejnosti ve vládu a 2) zlepšení výběru jednotnými a férovými způsoby.

Tyto čtyři strategické směry představují faktory, které dle našeho mínění nejefektivněji docílí zvýšení HDP na obyvatele v nejbližších deseti letech. Jak jsme již zmínili v úvodu tohoto dopisu, naše návrhy představujeme ve snaze dokázat, že nechceme bez dalšího žádat, aby vláda ČR vytyčila strategický směr. Jsme také ochotni přispět svým dílem k tvorbě a implementaci politik, které povedou k větší prosperitě do budoucna. Jsme si vědomi, že dosažení jakéhokoli cíle (uvedeného v tomto dokumentu nebo jiného cíle) vyžaduje konsenzus lídrů napříč politickým, akademickým a podnikovým spektrem. Proto bychom se s Vámi a Vašimi kolegy rádi setkali a prodiskutovali jak ekonomické cíle, tak strategické směřování této země a zjistili, zda se dokážeme shodnout na akčním plánu, který Českou republiku do roku 2025 promění v prosperující a bezpečnou zemi. Děkujeme za Vaši pozornost.